

Погорелова Інна Сергіївна

Роль президента Чеської Республіки Петра Павела у формуванні зовнішньополітичного дискурсу щодо України

УДК 327(437)

DOI [https://doi.org/10.24195/2414-](https://doi.org/10.24195/2414-9616.2026-2.27)

9616.2026-2.27

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Погорелова Інна Сергіївна
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних технологій
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
просп. Перемоги, 54/1, Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-6560-242X

Після повномасштабного вторгнення РФ у 2022 р. в Україну відбулася суттєва трансформація зовнішньої політики Чеської Республіки (ЧР) – від обережного балансування до активної проукраїнської позиції. У цих умовах особливого значення набуває роль президента у формуванні зовнішньополітичного дискурсу, адже навіть за обмежених формальних повноважень він впливає на інтерпретацію війни та міжнародну позицію держави. Метою статті є дослідження ролі президентського дискурсу Петра Павела у формуванні та артикуляції зовнішньополітичної позиції Чехії щодо України.

Методологічну основу дослідження становлять методи дискурс-аналізу, контент-аналізу публічних виступів, офіційних заяв та дипломатичних ініціатив президента, порівняльний підхід до вивчення еволюції риторики. Емпіричною базою є офіційні промови, інтерв'ю та міжнародні виступи глави держави.

Встановлено, що президентський дискурс П. Павела характеризується чіткою проукраїнською спрямованістю та стратегічною послідовністю. Основними тематичними напрямками є засудження російської агресії, підтримка суверенітету й територіальної цілісності України, сприяння її інтеграції до ЄС і НАТО, а також обґрунтування необхідності довгострокової військової, політичної та економічної допомоги. Виявлено, що публічні виступи президента виконують не лише репрезентативну, а й формувальну функцію, впливаючи на міжнародний імідж Чехії та внутрішньополітичний дискурс.

Показано еволюцію риторики від мобілізаційної підтримки України до формування комплексного стратегічного нарративу, що охоплює питання справедливого і міцного миру, повсютної відбудови, довгострокового стратегічного партнерства, нової архітектури європейської безпеки. Визначено роль президента у легітимації військової допомоги Україні та консолідації суспільної підтримки. Зроблено висновок, що президентський дискурс П. Павела має системний, послідовний і стратегічно орієнтований характер й виступає важливим чинником консолідації внутрішньої і міжнародної підтримки України, а також зміцнення ролі ЧР як активного актора у європейській політиці безпеки.

Ключові слова: президентський дискурс, зовнішня політика, Чеська Республіка, Україна, Петр Павел, російсько-українська війна, військова допомога, євроатлантична інтеграція.

Вступ. Чеська Республіка до 2022 р. розглядала Україну радше як периферійний напрям зовнішньої політики. Після анексії Криму та агресії РФ у Донецькій і Луганській областях, Чехія підтримувала суверенітет та територіальну цілісність України, долучалася до антиросійських санкцій з 2014 р. Втім, прагнула зберігати з РФ партнерство, особливо в економічній сфері, а тодішнього чеського президента Мілоша Земана ЗМІ називали «європейським другом Путіна». Президент Земан відвідував Кремль після 2014 р. й критикував ЗМІ за відкриту антиросійську спрямованість. Українські дослідниці зазначають, що залежність від російських енергоносіїв та вплив російського капіталу зумовив позицію Чехії, політичні симпатії президента якої М. Земана проявляються в його проросійських висловлюваннях [2, с.131]. Події в Україні кваліфікувалися як «громадянська війна», а санкції проти Росії, до яких Чехія все таки доєдналася, інтерпретувалися ним як додатковий тягар [2 с. 131].

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну стало переломним моментом для зовнішньої політики

окремих держав, зокрема, ЧР. Так, у зверненні М. Земана від 24 лютого 2022 р. містилося засудження дій Росії та її президента. Пізніше Земан заявив, що дії Росії є «злочином проти миру», «ірраціональними» і назвав колишнього союзника «божевільним» [13]. Він також виступив за жорсткіші санкції проти РФ. Прем'єр-міністр ЧР Петр Фіала охарактеризував початок російського вторгнення в Україну як абсолютно невиправданий акт агресії проти незалежної держави, який не може залишитися без реакції ЄС та НАТО [6].

Невелика за розмірами Чехія (населення – 10,5 млн осіб, площа – 78,866 км²), що не є безпосереднім сусідом України, з 2022 р. стала надійним партнером нашої держави, зайняла одну з активних проукраїнських позицій серед держав ЄС; забезпечивши політичну, економічну, гуманітарну і військову підтримку. Важливу роль у формуванні та артикуляції проукраїнської позиції відіграв й наразі відіграє президент ЧР Петр Павел (обраний у січні 2023 р.). Петр Павел – відставний генерал НАТО, колишній голова Військового комітету НАТО, командувач Генерального штабу армії

і один із «адвокатів» України в Альянсі, лідер, який активно підтримує Україну на міжнародній арені. Хоч конституційні повноваження президента Чехії у сфері зовнішньої політики є обмеженими, його роль є важливою, зокрема, президент за допомогою виступів, промов формує інтерпретацію міжнародних подій як для внутрішньої, так і для зовнішньої аудиторії. Окрім того, попри формальні обмеження, на практиці президент може мати значний політичний вплив на зовнішню політику.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення ролі президента ЧР у формуванні зовнішньополітичного дискурсу щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни. За трансформації європейської і глобальної системи безпеки особливого значення набувають політико-дипломатичні ініціативи держав, зокрема ЧР, які сприяють консолідації міжнародної підтримки України. Аналіз риторики та діяльності президента дозволяє оцінити вплив чеського керівництва на формування регіонального та європейського бачення війни і перспектив її завершення. Додаткову актуальність дослідженню надає високий рівень практичної взаємодії між Україною та ЧР в умовах війни. Важливим чинником є й значна чисельність українців у Чехії, яка станом на кінець 2025 – початок 2026 р. налічує близько 613 тис. осіб і є найбільшою серед іноземних громад у країні, що впливає на двосторонні відносини та внутрішньополітичний дискурс [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Джерельною базою статті є офіційні документи ЧР, публічні виступи, промови, заяви президента П. Павела (2023 – 2026 рр.); двосторонні декларації, статистичні дані.

Відносини Чехії з Україною є предметом дослідження науковців. Важливу роль для розуміння зовнішньої політики ЧР відіграли наукові розвідки таких українських вчених, як Андросчук І. (2023, 2024), Бессонова М., Лісовська М. і Пістракевич О. (2023), Буряк В. і Федорчак Т. (2025), Віднянський С. (2023), Корнійчук Л. (2024), Мотрук С. (2024), Туряниця В. і Шанта І. (2025), присвячені політиці Чехії щодо України у період повномасштабної війни. Окремо відзначимо чеських дослідників П. Каньока і В. Глоушека (P. Kaniok, V. Hloušek, 2023); Л. Краус (L. Kraus), П. Гавлічек (P. Havlíček), Е. І. Сейдж (E. I. Sage), Б. Каліський (B. Kalisky) (2024). Ролі Чехії у підтримці України у війні присвячене також дослідження Л. Земанека (L. Zemánek, 2024). Празький Інститут безпекових досліджень (Prague Security Studies Institute, PSSI) й Асоціація з міжнародних питань (Association for International Affairs, АМО) досліджують питання, пов'язані з Україною та чеською політикою щодо неї [11, 14]. Втім у науковому та суспільному дискурсі України роль ЧР часто відходить на другий план порівняно з більшими геополітичними акторами, тематика

чесько-українських відносин залишається недостатньо висвітленою і, відповідно, потребує більшої уваги.

Метою статті є аналіз ролі президента Чехії у формуванні зовнішньополітичного дискурсу щодо України у 2023–2026 роках на основі дослідження його офіційних виступів і заяв. Для досягнення мети передбачається: визначити ключові тематичні напрямки президентської риторики у публічних виступах, основні етапи еволюції позиції президента щодо України; охарактеризувати її значення у формуванні зовнішньополітичної позиції Чехії та внесок у забезпечення міжнародної підтримки України у контексті чеської та європейської політики.

Методи дослідження. У статті застосовано комплекс методів, що дозволяють дослідити офіційну зовнішньополітичну позицію П. Павела щодо України: дискурс-аналіз політичних виступів, спрямований на виявлення основних ціннісних орієнтирів; тематичний контент-аналіз виступів, що передбачає аналіз промов за визначений період; групування висловлювань за проблемно-тематичними блоками. Порівняльно-хронологічний метод використано для структурування виступів за етапами і простеження еволюції риторики: перші місяці президентства; подальші виступи у міжнародному і внутрішньому контекстах. Інтерпретативний підхід дає змогу розглядати промови як наратив, що формує позицію держави, суспільства та роль Чехії у підтримці України.

Результати. Вже на початковому етапі президентства у 2023 р. П.Павел сформував чітку проукраїнську позицію у зовнішньополітичній політиці Чехії. Він став першим іноземним главою держави, який відвідав східну частину України після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, під час першого візиту до України у квітні 2023 року. На сьогоднішній день відбулося три його офіційних візити до України.

П. Павел у своїх виступах однозначно визначив Росію як державу-агресора та наголошував на праві України на самооборону, відновлення територіальної цілісності й досягнення справедливого і міцного миру [15]. Президент рішуче наголошував на необхідності військової підтримки України та підтримував вступ до ЄС і НАТО. Практичним виміром цієї політики була активна міжнародна діяльність Павела, а саме проукраїнська позиція на самітах НАТО й ЄС, на міжнародних безпекових конференціях, де він виступав за розширення військової, політичної та фінансової допомоги Україні.

Під час візиту до Києва 28 квітня 2023 р. президент окреслив позицію чеської держави: «Ми є і будемо на її (України) боці». Це формулювання визначало базову рамку подальшого дискурсу – підтримка України постає не як ситуативне рішення, а як довгострокова політична позиція. Президент

підкреслив, що Україна «повністю заслуговує на членство в НАТО та ЄС», а її майбутнє в цих структурах є «питанням не чи, а радше коли» [19]. У своїх заявах він акцентував на необхідності створення умов для повноправного членства України в обох організаціях. Це формувало позицію Чехії як союзниці України в євроатлантичній інтеграції. Зокрема, президент зазначив, «буду всіляко виступати за те, щоб переговори України про членство в ЄС розпочалися до кінця року» [19].

У цьому ж виступі формується важливий концепт від допомоги Україні до співпраці та партнерства. Президент наголосив, що чесько-українська взаємодія має розвиватися не лише у формі військової підтримки, але й через спільні проєкти, передачу технологій і участь у відбудові. Зокрема, було заявлено про підготовку спільних проєктів у сферах енергетики, охорони здоров'я, транспортної інфраструктури і житлового будівництва [19]. Отже, вже на початковому етапі його президентства формується комплексний зовнішньополітичний підхід, у якому підтримка України поєднує військовий, політичний, економічний і ціннісний компоненти. Сприяння євроатлантичній інтеграції України визначало стратегічний напрям чеської зовнішньої політики.

В 2024 році у виступах президента активніше наголошується на таких аспектах, як довгостроковість війни, необхідність стійкості Європи, а також йдеться про важливість підтримки України як інвестиції у безпеку континенту. Павел говорить про ризики «втоми від війни» серед західних суспільств і про необхідність збереження єдності союзників. Він допускає можливість майбутніх переговорів як частини завершення війни, однак підкреслює, що такі переговори не повинні відбуватися під тиском на Україну. Його виступи стають більш орієнтованими не лише на підтримку України, а й на формування довгострокової безпекової архітектури Європи.

Так, у виступі 23 лютого 2024 р. президент акцентує на важливості збереження уваги до війни: «З часом, на жаль, будь-які картинки стають буденністю. Навіть війна в Україні почала викликати у експертів те, що називається воєнною втомою, хоча це безпосередньо не пов'язано з участю у воєнному конфлікті, але людський мозок починає пригнічувати новини про аварії, новини про смерті, новини про руйнування. І на перший план виходять звичайні щоденні проблеми громадян, це не має стати тенденцією» [18]. Павел справедливо зауважив: «Проблеми, які Україна переживає щодня, не зникнуть, якщо заплющити на них очі». Ці висловлювання демонструють прагнення президента підтримувати суспільну мобілізацію та протидіяти зниженню інтересу до війни. Важливо, що у виступі підтримка України обґрунтовується не лише моральними аргументами солідарності, але

й прагматичними інтересами: «В наших інтересах підтримувати Україну... щоб вона була стабільною, безпечною країною, з якою ми можемо співпрацювати» [18].

Логічним продовженням цієї позиції на рівні практичної політики стала «Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Чеською Республікою» від 18 липня 2024 р., яка інституціоналізувала задекларовані підходи [4]. Документ передбачав довгострокову безпекову підтримку України; військово-технічне співробітництво; розвиток спільного оборонного виробництва; підготовку українських військових; гуманітарну, економічну та відбудовчу допомогу. Зокрема, у документі зазначено: «ЧР має намір надавати непохитну підтримку Україні стільки, скільки буде потрібно для того, щоб допомогти Україні захистити себе, відновити свою територіальну цілісність у межах її міжнародно визнаних кордонів...»; «ЧР робитиме активний внесок у спільні зусилля в межах коаліцій спроможностей у межах UDCG. На сьогодні ЧР приєдналася до коаліцій з питань артилерії, авіації та розмінування». Також було зазначено, що учасники працюватимуть разом задля досягнення справедливого й тривалого миру на умовах, визначених Україною.

У виступі 24 лютого 2025 р. П. Павел поєднав підтримку суверенітету України з баченням майбутніх мирних переговорів. Він наголосив на необхідності посилення допомоги Україні для того, щоб вона могла вступити у переговори «з максимально сильною позицією» та досягти «гідного і справедливого» миру, який не принизить Україну й не послабить безпеку Європи. Президент підкреслив, що Україна повинна залишатися суверенною державою та «якомога швидше бути повністю інтегрованою в Європу, як у ЄС, так і в НАТО», оскільки це відповідатиме інтересам усієї Європи. У його риторичі Україна постає не лише об'єктом підтримки, але й чинником європейської безпеки і символом боротьби за свободу, що потребує довгострокової міжнародної солідарності [10]. Важливим елементом зовнішньополітичного дискурсу президента Павела є системна рішуча підтримка військової допомоги Україні. Попри те, що рішення щодо постачання зброї та військових програм ухвалює чеський уряд, президент відіграє значну роль у легітимації цієї політики, формуванні суспільного консенсусу та мобілізації міжнародної підтримки. Після повномасштабного вторгнення ЧР була однією з перших країн, які надали Україні важке військово-обладнання.

Центральним елементом чеської військової допомоги стала чеська снарядна ініціатива, започаткована у 2024 р. (Чехія очолила ініціативу зі сприяння закупівлі боєприпасів великого калібру у третіх країнах), яку активно підтримував президент. Він відіграв й важливу роль у міжнародній

мобілізації ресурсів для цієї ініціативи: провів переговори з союзниками щодо фінансування закупівлі боєприпасів, пояснюючи й обґрунтовуючи необхідність довгострокової підтримки України. Чеська ініціатива щодо закупівлі боєприпасів для України поза межами ЄС стала взірцем нестандартної, але дієвої інституційної підтримки, яка продемонструвала лідерство Праги там, де інститути Євросоюзу виявилися занадто повільними [1, с.233]. Чехи зуміли при підтримці інших держав зібрати кошти, необхідні для такої потужної ініціативи.... У березні 2024 р. президент Павел відзвітував про перший великий успіх... «Станом на ранок ми зібрали загальну суму для закупівлі всіх боєприпасів, тобто 800 тисяч штук». Це – реальна допомога Чехії Україні [1, с. 234].

Президент неодноразово підкреслював роль Чехії у балансі сил на полі бою через постачання боєприпасів: «...ЧР з ініціативою щодо боєприпасів робить значний внесок у те, щоб баланс сил на полі бою не був настільки суттєво на користь Росії»... «Ми продовжуватимемо ці постачання стільки, скільки буде необхідно, але перш за все до досягнення справедливого миру для України» [20]. Підкреслюючи ефективність чеської допомоги та її стратегічне значення, було зазначено, що баланс сил на полі бою змінився з приблизно 10 до 1 на користь Росії... до приблизно 2 до 1 [20].

Вдруге президент ЧР відвідав Україну 20–21 березня 2025 р. Під час цього візиту обговорювалися питання підтримки регіонів на фронтівій лінії, гуманітарна допомога і була підписана «Спільна заява про стратегічне партнерство між Україною та Чеською Республікою» від 21 березня 2025 р. У документі зазначено, що відносини досягли рівня всебічного стратегічного партнерства та йдеться про намір надати нового імпульсу українсько-чеському партнерству. Декларація підтверджує, безумовну підтримку і відданість суверенітету, незалежності, єдності та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів станом на 1991 рік, включаючи територіальні води. Чехія офіційно підтвердила рішучу підтримку перспективи повноправного членства України в ЄС та збереження перспективи остаточного вступу до НАТО; підтвердила довгострокову військову підтримку; важливість участі ЧР у реалізації проектів з реконструкції та відновлення України; ін. [3].

Президент Павел під час поїздки засвідчив, що чеська підтримка залишатиметься стабільною і триватиме попри зміни міжнародної політичної ситуації; говорив про поставки зброї, медичного обладнання, гуманітарної допомоги; підкреслив, що Україна може розраховувати на ЧР.

У 2025 р. Павел й надалі зазначав, що перемога Росії у війні є неприпустимою, оскільки це підірве міжнародний порядок та систему безпеки в Європі.

На його думку, підтримка України є питанням безпеки самої Чехії та європейського регіону загалом. «Якщо Росія досягне успіху... це матиме серйозні негативні наслідки для нас». Президент Чехії також виступав проти «замороження» війни на умовах Росії та наголошував на необхідності досягнення справедливого миру, який не означатиме капітуляції України. Він підкреслював, що Росія не повинна досягти стратегічних цілей у війні, а підтримка України має продовжуватися до досягнення справедливого результату. Щоб мирні переговори не винагороджували агресора, й натомість карали жертву; «...щоб мир, який зрештою буде досягнуто, був максимально справедливим для країни, на яку напали» [20].

Ці підходи знайшли відображення у новій «Концепції зовнішньої політики ЧР» (травень 2025 р.), яка підкреслює, й стратегічне значення підтримки України, протидії агресії Росії та зміцнення безпечного порядку в Європі [5]. В документі зазначено, що агресія Росії проти України стала поворотним моментом із глибокими та довгостроковими наслідками для ЧР, Європи, євроатлантичного регіону та всієї міжнародної спільноти... «Вона сприяє відновленню свого гегемонного положення та сфери впливу, яка включає країни колишнього Радянського Союзу і комуністичного блоку». Серед стратегічних партнерів названо Україну. У Концепції наголошено, що у чеських життєвих інтересах, щоб РФ зазнала невдачі в своїй агресії проти України та була ефективно стримана від будь-якої подальшої агресії в Європі [5].

Важливим був виступ президента у Раді Безпеки ООН 23 вересня 2025 р. У ньому війна розглядається як системне порушення міжнародного порядку. Президент заявив: «Росія продовжує порушувати основоположні принципи Статуту ООН» [9]. Він підкреслив, що агресор «не прагне миру» і продовжуватиме ескалацію, доки міжнародна спільнота дозволить це. Особливе значення мала теза про неприпустимість винагородження агресора: «Агресор не повинен бути винагороджений за незаконне застосування сили» [9].

Чехія виступає активним актором у формуванні коаліції на підтримку України. У цьому виступі у РБ ООН президент вкотре закликає міжнародну спільноту до рішучої реакції: «Політика умиротворення не є відповіддю на агресивну поведінку Росії». «Цьому потрібно протистояти силою та рішучою глобальною реакцією». «Ми закликаємо всіх членів міжнародної спільноти, і особливо Китай, взяти на себе відповідальність і припинити сприяння цій руйнівній агресивній війні» [9].

Восени 2025 р. внутрішньополітична ситуація в Чехії зазнала суттєвих змін внаслідок парламентських виборів, перемогу на яких здобув рух ANO на чолі з А. Бабішем, який критикував, зокрема, й «боєприпасну ініціативу». Уряд проєвропейської

коаліції під керівництвом П. Фіали подав у відставку, а новий уряд, був сформований у грудні 2025 р. за участю партій із виразними євроскептичними позиціями.

У цьому контексті особливої ваги набуває роль президента Павела, який активно долучається до внутрішньополітичних дискусій щодо підтримки України. Він продовжував наголошувати на необхідності збереження військової допомоги, підкреслюючи, що її згортання може зашкодити не лише Україні, але й міжнародним позиціям Чехії. У його риториці підтримка України постає як поєднання морального обов'язку та стратегічного інтересу держави.

Водночас після виборів 2025 р. можна спостерігати певне зростання розбіжностей між позицією президента та новою урядовою більшістю. Зокрема, політичні сили, які увійшли до складу уряду або підтримують його, демонструють більш стримане / обережне ставлення до подальшого розширення військової допомоги Україні. У публічному дискурсі набули більшої помітності аргументи щодо економічних витрат і «втоми від війни», з'являються заклики до перегляду участі Чехії у постачанні озброєння [8]. Частина політичних сил у Чехії критикує президента Павела за надмірно проукраїнську позицію.

Таким чином, після виборів 2025 р. можна говорити про певну трансформацію чеської політики щодо України. Новий політичний курс уряду свідчить про деяке дистанціювання від попередньої активної підтримки України. Втім як зазначив президент, у січні 2026 р.: «Чехія вже давно бере участь в ініціативі щодо боєприпасів... і я радий, що ця ініціатива продовжуватиметься навіть за нового уряду в ЧР» [17]. І дійсно, попри передвиборчі заяви щодо обмеження/припинення військової допомоги Україні, новий уряд Чехії не відмовився повністю від участі у відповідних ініціативах. Водночас відбулася зміна формату підтримки: Чехія зберегла роль координатора міжнародної допомоги, але скоротила власну фінансову участь, що свідчить про перехід до більш стриманої політики.

16 січня 2026 р. під час третього візиту до України президент Павел виголосив меседжі, що поєднували солідарність з довгостроковою перспективою підтримки, але зі значною увагою до політичної стабільності, переговорів, післявоєнної відбудови. Президент обговорював із В.Зеленським перспективи укладання мирних угод із надійними гарантіями безпеки для України; участь Чехії у відбудові та реконструкції. Порівнюючи з попередніми візитами, можна зауважити, що риторика розширюється від військової підтримки до теми післявоєнного миру і стабільності. Павел вкотре підняв питання про інституційну стійкість ЄС і НАТО, які повинні бути готові до довготривалої підтримки без ослаблення єдності. У виступі президент Чехії

прямо пов'язує безпеку Європи з результатом війни: «Європа буде такою ж безпечною, як і Україна» [17].

Павел підкреслив участь Чехії в ініціативі постачання боєприпасів, яка забезпечує «понад 50% боєприпасів великого калібру для ЗСУ» та наголосив на необхідності збереження «регулярного потоку, щоб ЗСУ не страждали від дефіциту та не створювалася ситуація, вигідніша для Росії» [17].

Паралельно президент розширює дискурс підтримки до комплексного виміру. Він підкреслює участь Чехії у відбудові інфраструктури, медичній та психосоціальній допомозі; подальшу участь у механізмі Ukraine Facility для модернізації лікарень. При цьому Павел акцентує, що така діяльність не лише має великий сенс, оскільки допомагає багатьом людям, але й є загальноприйнятою допомогою для тих, хто не вважає військову допомогу пріоритетом [17], що демонструє прагнення сформувати широку суспільну легітимність підтримки України.

У цьому контексті зазначимо, що президент доносить громадянам Чехії, чому підтримка України відповідає національним інтересам країни, що допомога Україні є інвестицією у власну безпеку. Такий підхід дозволяє інтегрувати зовнішньополітичний дискурс у внутрішньополітичний контекст. Окремим елементом його дискурсу є протидія проросійським наративам у чеському інформаційному просторі.

Відзначимо, що підтримка чеського суспільства президента Павела, яка проявилася у маршах та демонстраціях у великих містах Чехії у лютому і березні 2026 р., є важливим індикатором суспільного сприйняття його зовнішньополітичної позиції, зокрема й щодо України. Разом з цим, соціологічні опитування вказують на неоднорідність підтримки: приблизно половина громадян ЧР довіряє політиці президента, більшість підтримує гуманітарну і дипломатичну допомогу Україні, тоді як думки щодо військової допомоги більш розділені. Так, за даними Data Collect (лютий 2025), 77% чехів підтримують гуманітарну допомогу Україні, і лише 39% підтримують військову допомогу. Водночас 61% хотіли б швидкого припинення бойових дій, навіть якщо це означатиме втрату частини українських територій [21]. Згідно з іншим опитуванням, 51% чехів виступають за продовження підтримки України на нинішньому рівні, а 41% – проти; 49% населення вважає військову допомогу надмірною (липень 2025), для порівняння, у червні 2024 р. 43% респондентів вважали допомогу Україні надмірною [12].

Елементом президентського дискурсу є переосмислення допомоги як взаємовигідної співпраці. Павел зазначає, що «ми, мабуть, більше не повинні сприймати допомогу Україні як односторонню допомогу, а як взаємовигідну співпрацю», окреслюючи

перспективи взаємодії в енергетиці, водних ресурсах і передових технологіях. Він підкреслює, що Україна може «збагатити не лише Чехію, а й Європу багатьма способами», що формує наратив про Україну як повноцінного європейського партнера, з досвідом та інноваціями для Європи [17].

У контексті мирного врегулювання президент наголошує на необхідності єдності Заходу та ролі Європи у переговорах, підкреслює необхідність «достатнього політичного та економічного тиску на Росію», без якого «жодного прогресу досягти неможливо». Павел неодноразово підкреслював, що Україна має бути повноцінною стороною у всіх обговореннях щодо майбутнього миру і будь-яких домовленостей з Росією. Це означає, що він виступає проти будь-яких «закулісних» домовленостей, які могли би вирішувати долю України без згоди української сторони. Втім Павел заявив, що у мирному плані є низка «болючих поступок», на які Україна повинна піти і готова піти, якщо це призведе до миру [16]. Павел наголошує жодні поступки не мають сенсу без чітких міжнародних гарантій безпеки для України. Тобто компроміс можливий лише якщо Україна отримує реальні гарантії безпеки (двосторонні / багатосторонні), збережеться перспектива членства в НАТО, Росія буде стримана від повторної агресії. Йдеться й про поділ безпекових гарантій між США та Європою, включно з ідеями щодо потенційної стабілізаційної присутності міжнародних сил після закінчення війни.

Висновки. Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну у 2022 р. Чеська Республіка суттєво переглянула свій підхід до українського напрямку зовнішньої політики. Важливу роль у формуванні проукраїнської позиції держави відіграє президент Петр Павел. Незважаючи на обмежені конституційні повноваження у сфері зовнішньої політики він формує інтерпретацію міжнародних подій як для внутрішньої, так і зовнішньої аудиторії.

Позиція президента Павела поєднує моральні, політичні та безпекові аргументи і спрямована на засудження агресії РФ; підтримку суверенітету та територіальної цілісності України; довгострокову військову та економічну підтримку; інтеграцію України у євроатлантичні структури; підкреслення стратегічної взаємовигідності партнерства й інституціоналізації підтримки України; формування довгострокового бачення європейської безпеки; акцент на тому, що переговори можливі лише на умовах України й неприпустимості винагородження агресора, що підкреслює принципову позицію щодо справедливого завершення війни.

Практичним виміром цієї позиції стали три офіційні візити президента до України, участь у міжнародних безпекових форумах та ініціативах, зокрема чеській снарадній ініціативі з 2024 р. Павел активно легітимізував військову підтримку Україні, обґрун-

товуючи її як моральну необхідність, так і стратегічний інтерес ЧР.

Аналіз промов дозволяє простежити еволюцію зовнішньополітичного дискурсу щодо України. На початковому етапі президенства риторика Павела концентрувалася на засудженні агресії та мобілізації міжнародної підтримки. Надалі вона трансформувалася у стратегічний наратив, де увага приділялася довгостроковим наслідкам війни, ролі України в європейській архітектурі безпеки та післявоєнному порядку. Україна постає як майбутній повноцінний учасник європейського простору, а не лише об'єкт допомоги. З кінця 2025 р., на тлі змін у внутрішньополітичному ландшафті Чехії, Павел продовжує наполягати на довгостроковій підтримці України, наголошуючи на взаємовигідним партнерстві.

Таким чином, публічні виступи та практична діяльність президента Петра Павела відіграють важливу роль у формуванні зовнішньополітичного дискурсу держави щодо України в умовах війни. На відміну від суто декларативної позиції, президентський дискурс підкріплюється конкретними політичними і дипломатичними кроками, що свідчить про активну роль глави держави у просуванні проукраїнського курсу Чехії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бурдяк, В., Федорчак, Т. Взаємодія політичних інститутів України та Вишеградської четвірки в роки повномасштабної війни. *Mediaforum: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*, № 17, 2025. С. 227–246. <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2025.17.227-246>
2. Лісовська М., Пістракевич О., Бессонова М. Позиції країн Вишеградської групи щодо російсько-української війни: публічний вимір. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. № 3 (17), 2023. С. 125–149. DOI 10.29038/2524-2679-2023-03-125-149
3. Спільна заява Президента України В. Зеленського та Президента ЧР П. Павела про стратегічне партнерство між Україною та Чеською Республікою від 21 березня 2025 р. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-zayava-prezidenta-ukrayini-volodimirazelenskogo-ta-p-96801> (дата звернення: 01.04.2026).
4. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та ЧР – Київ: president.gov.ua, 18.07.2024. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-92237> (дата звернення: 01.04.2026).
5. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2025. Koncepce zahraniční politiky. URL: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepcje/koncepcje_zahranicni_politiky_cr.html (дата звернення: 01.04.2026).
6. Neospravedlnitelný akt agrese, vzkázal Fiala. *Politici reagují na ruskou invazi*. FORUM 24, 24.02.2022. URL: <https://www.forum24.cz/neospravedlnitelný-akt->

agrese-vzkazal-fiala-politici-reaguj-na-ruskou-invazi (дата звернення: 01.04.2026).

7. Number of foreigners, demographic events : Statistics. Czech Statistical Office, 05.02.2026. URL: <https://csu.gov.cz/number-of-foreigners-demographic-events> (дата звернення: 01.04.2026).

8. Ogryzko L., Solař K. Czechs and balances: Protecting Ukraine aid from the new government in Prague / European Council on Foreign Relations. 7 October 2025. URL: <https://ecfr.eu/article/czechs-and-balances-protecting-ukraine-aid-from-the-new-government-in-prague/> (дата звернення: 01.04.2026).

9. Projev prezidenta České republiky Petra Pavla na Radě bezpečnosti OSN k Ukrajině. 23. září 2025. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/projev-prezidenta-pavla-na-rade-bezpecnosti-osn-k-ukrajine-18783#from-list> (дата звернення: 01.04.2026).

10. Projev prezidenta republiky při setkání s podporovateli Ukrajiny / prezident republiky. Praha: hrad.cz, 24.02.2025. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-setkani-s-podporovateli-ukrajiny-18407#from-list> (дата звернення: 01.04.2026).

11. Recommendations to strengthen the implementation of sanctions against russia in the czech republic : policy paper / Lukáš Kraus, Pavel Havlíček, Emma Isabella Sage, Boris Kalisky. Praha: Prague Security Studies Institute, sep 2024. URL: https://www.pssi.cz/download/docs/11375_recommendations-to-strengthen-the-implementation-of-sanctions-against-russia-in-the-czech-republic.pdf (дата звернення: 01.04.2026).

12. Skepse Čechů ohledně vývoje války na Ukrajině dále roste. 16.07.2025. STEM. URL: <https://www.stem.cz/skepse-cechu-ohledne-vyvoje-valky-na-ukrajine-dale-roste/> (дата звернення: 01.04.2026).

13. Smith, T. Zeman: «My biggest failure in office? I was wrong about Putin». URL: <https://www.expats.cz/czech-news/article/zeman-my-biggest-failure-in-office-i-was-wrong-about-putin>. (дата звернення: 01.04.2026).

14. The Czech EU Presidency and the Western Balkans: What can we expect in light of the war in Ukraine? Praha: Prague Security Studies Institute, 17.03.2022. URL: <https://www.pssi.cz/the-czech-eu-presidency-and-the-western-balkans-what-can-we-expect-in-light-of-the-war-in-ukraine> (дата звернення: 01.04.2026).

15. The speech of the President of the Czech Republic at the UN Security Council / President of the Czech Republic. 20.09.2023. URL: <https://www.hrad.cz/en/president-of-the-cr/current-president-of-the-cr/public-addresses-and-interviews/the-speech-of-the-president-of-the-czech-republic-at-the-un-security-council-17357> (дата звернення: 01.04.2026).

16. Ukraine faces «painful concessions» on path to peace, Czech president says January 16, 2026. URL: <https://english.nv.ua/nation/ukraine-faces-painful-concessions-on-path-to-peace-50576371.html> (дата звернення: 01.04.2026).

17. Vyjádření prezidenta republiky na tiskové konferenci po setkání s prezidentem Ukrajiny. 16. ledna 2026. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/vyjadreni-prezidenta-republiky-na-tiskove-konferenci-po-setkani-s-prezidentem-ukrajiny-19021#from-list> (дата звернення: 01.04.2026)

18. Vyjádření prezidenta republiky při přijetí ukrajinských válečných uprchlíků u příležitosti připomenutí druhého výročí invaze Ruska na Ukrajinu / prezident republiky. Praha: hrad.cz, 23.02.2024. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/vyjadreni-prezidenta-republiky-pri-prijeti-ukrajinskych-valecnych-uprchliku-u-prilezitosti-pripomenuti-druheho-vyroci-invaze-ruska-na-ukrajinu-17634#from-list> (дата звернення: 01.04.2026).

19. Vyjádření prezidenta republiky při tiskové konferenci po jednání s prezidentem Ukrajiny / prezident republiky. Praha: hrad.cz, 28.04.2023. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/vyjadreni-prezidenta-republiky-pri-tiskove-konferenci-po-jednani-s-prezidentem-ukrajiny-17051#from-list> (дата звернення: 01.04.2026).

20. Vystoupení prezidenta republiky na tiskové konferenci po jednání s prezidentem Ukrajiny. 4. května 2025. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/vystoupeni-prezidenta-republiky-na-tiskove-konferenci-po-jednani-s-prezidentem-ukrajiny-18528#from-list> (дата звернення: 01.04.2026).

21. Zichová K., Daněčková E. Czechia's Ukraine aid under pressure as elections loom Euractiv.cz. 2025. URL: <https://www.visegradinfo.eu/index.php/national-policy-reports/678-czechia-s-ukraine-aid-under-pressure-as-elections-loom> (дата звернення: 01.04.2026).

REFERENCES:

1. Burdiak, V., Fedorchak, T. (2025). Vzaiemodiia politychnykh instytutiv Ukrainy ta Vyshehradskoi chetvirky v roky povnomasshtabnoi viiny [Interaction of political institutions of Ukraine and the Visegrad Group during the full-scale war]. Mediaforum: analityka, prohnozy, informatsiinyi menedzhment, vol. 17, pp. 227–246 [in Ukrainian].

2. Lisovska, M., Pistrakevych, O., Bessonova, M. (2023). Pozytsii krain Vyshehradskoi hrupy shchodo rosisko-ukrainskoi viiny: publichnyi vymir [Positions of the Visegrad Group countries on the Russian-Ukrainian war: public dimension]. Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii, vol. 3 (17), pp. 125–149 [in Ukrainian].

3. Zelenskyi, V., Pavel, P. (2025). Spilna zaiava Prezydenta Ukrainy ta Prezydenta Cheskoi Respubliky pro stratehichne partnerstvo mizh Ukrainoiu ta Cheskoiu Respublikoiu vid 21 bereznia 2025 r. [Joint statement of the President of Ukraine and the President of the Czech Republic on strategic partnership between Ukraine and the Czech Republic]. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-zayava-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-ta-p-96801> (accessed 01 April 2026) [in Ukrainian].

4. Uhoda pro spivrobotnytstvo u sferi bezpeky ta dovhostrokovu pidtrymku mizh Ukrainoiu ta Cheskoiu Respublikoiu (2024) [Agreement on security cooperation and long-term support between Ukraine and the Czech Republic]. Kyiv: president.gov.ua. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-92237> (accessed 01 April 2026) [in Ukrainian].
5. Ministerstvo zahranicnykh veci Cheskoi Respubliky (2025). Koncepcie zahranicni politiky [Concept of foreign policy]. URL: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepcie/koncepcie_zahranicni_politiky_cr.html (accessed 01 April 2026) [in Czech]
6. Neospravedlnitelyni akt agrese, vzkazal Fiala. Politici reahuji na ruskou invazi (2022) [An unjustified act of aggression, said Fiala. Politicians react to the Russian invasion]. FORUM URL: <https://www.forum24.cz/neospravedlnitelyni-akt-agrese-vzkazal-fiala-politici-reagujina-ruskou-invazi> (accessed 30 March 2026) [in Czech]
7. Czech Statistical Office (2026). Number of foreigners, demographic events [Number of foreigners, demographic events]. Praha: Czech Statistical Office. URL: <https://csu.gov.cz/number-of-foreigners-demographic-events> (accessed 30 March 2026).
8. Ogryzko, L., Solar, K. (2025). Czechs and balances: Protecting Ukraine aid from the new government in Prague. European Council on Foreign Relations. URL: <https://ecfr.eu/article/czechs-and-balances-protecting-ukraine-aid-from-the-new-government-in-prague> (accessed 01 April 2026).
9. Projev prezidenta Cheskoi Respubliky Petra Pavla na Rade bezpechnosti OSN k Ukraine (2025) [Speech of the President of the Czech Republic Petr Pavel at the UN Security Council on Ukraine]. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/projev-prezidenta-pavla-na-rade-bezpechnosti-osn-k-ukrajine-18783#from-list> (accessed 01 April 2026) [in Czech]
10. Projev prezidenta republiky pri setkani s podporovateli Ukrainy (2025) [Speech of the President at a meeting with supporters of Ukraine]. Praha: hrad.cz. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-setkani-s-podporovateli-ukrajiny-18407#from-list> (accessed 01 April 2026) [in Czech]
11. Kraus, L., Havlicek, P., Sage, E. I., Kalisky, B. (2024). Recommendations to strengthen the implementation of sanctions against Russia in the Czech Republic. Praha: Prague Security Studies Institute. URL: https://www.pssi.cz/download/docs/11375_recommendations-to-strengthen-the-implementation-of-sanctions-against-russia-in-the-czech-republic.pdf (accessed 30 March 2026).
12. Skepse Cechu ohledne vyvoje valky na Ukrajině dale roste (2025) [Czech skepticism regarding the development of the war in Ukraine continues to grow]. STEM. URL: <https://www.stem.cz/skepse-cechu-ohledne-vyvoje-valky-na-ukrajine-dale-roste/> (accessed 01 April 2026) [in Czech]
13. Smith, T. (2026). Zeman: «My biggest failure in office? I was wrong about Putin». URL: <https://www.expats.cz/czech-news/article/zeman-my-biggest-failure-in-office-i-was-wrong-about-putin> (accessed 30 March 2026).
14. Prague Security Studies Institute (2022). The Czech EU Presidency and the Western Balkans: What can we expect in light of the war in Ukraine? Praha: Prague Security Studies Institute. URL: <https://www.pssi.cz/the-czech-eu-presidency-and-the-western-balkans-what-can-we-expect-in-light-of-the-war-in-ukraine> (accessed 30 March 2026).
15. President of the Czech Republic (2023). The speech of the President of the Czech Republic at the UN Security Council. URL: <https://www.hrad.cz/en/president-of-the-cr/current-president-of-the-cr/public-addresses-and-interviews/the-speech-of-the-president-of-the-czech-republic-at-the-un-security-council-17357> (accessed 30 March 2026).
16. Ukraine faces «painful concessions» on path to peace, Czech president says (2026). URL: <https://english.nv.ua/nation/ukraine-faces-painful-concessions-on-path-to-peace-50576371.html> (accessed 01 April 2026)
17. Vyjadrennia prezydenta republiky na tiskove konferencii pislia zustrichi z prezidentom Ukrainy (2026) [Statement of the President at a press conference after meeting with the President of Ukraine]. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/vyjadreni-prezidenta-republiky-na-tiskove-konferenci-po-setkani-s-prezidentem-ukrajiny-19021#from-list> (accessed 01 April 2026) [in Czech]
18. Vyjadrennia prezydenta republiky pry pryiniatti ukraïnskykh biizhentsiv (2024) [Statement of the President during the reception of Ukrainian refugees]. Praha: hrad.cz. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/vyjadreni-prezidenta-republiky-pri-prijeti-ukrajinskych-valecnych-uprchliku-u-prilezitosti-pripomenuti-druheho-vyroci-invaze-ruska-na-ukrajinu-17634#from-list> (accessed 01 April 2026) [in Czech]
19. Vyjadrennia prezydenta republiky pry tiskovii konferencii pislia perehovoriv z prezidentom Ukrainy (2023) [Statement of the President at a press conference after negotiations with the President of Ukraine]. Praha: hrad.cz. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/vyjadreni-prezidenta-republiky-pri-tiskove-konferenci-po-jednani-s-prezidentem-ukrajiny-17051#from-list> (accessed 30 March 2026) [in Czech]
20. Vystuplennia prezydenta republiky na tiskovii konferencii pislia perehovoriv z prezidentom Ukrainy (2025) [Speech of the President at a press conference after negotiations with the President of Ukraine]. URL: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/verejna-vystoupeni-a-rozhovory/vystoupeni-prezidenta-republiky-na-tiskove-konferenci-po-jednani-s-prezidentem-ukrajiny-18528#from-list> (accessed 01 April 2026) [in Czech]
21. Zichova, K., Daneckova, E. (2025). Czechia's Ukraine aid under pressure as elections loom. Euractiv. URL: <https://www.visegradinfo.eu/index.php/national-policy-reports/678-czechia-s-ukraine-aid-under-pressure-as-elections-loom> (accessed 01 April 2026)

The role of the president of the Czech Republic Petr Pavel in shaping the foreign policy discourse on Ukraine

Pohorielova Inna Serhiivna

Ph. D. In History, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Political Technologies
Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman
Peremohy Ave., 54/1, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6560-242X

The relevance of this article is обусловлена the fact that following Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022, a significant transformation of the Czech Republic's foreign policy has taken place – from cautious balancing to an active pro-Ukrainian stance. In this context, the role of the president in shaping foreign policy discourse becomes particularly important, as even with formally limited powers, the president influences the interpretation of the war and the state's international position. The aim of the article is to examine the role of the presidential discourse of the Czech Republic's President Petr Pavel in shaping and articulating the country's foreign policy position toward Ukraine.

The methodological framework of the study is based on discourse analysis, content analysis of public speeches, official statements, and diplomatic initiatives of the president, as well as a comparative approach to examining the evolution of rhetoric. The empirical basis includes official speeches, interviews, and international addresses of the head of state.

It has been established that President Petr Pavel's discourse is characterized by a clear pro-Ukrainian orientation and strategic consistency. The main thematic areas include condemnation of Russian aggression, support for Ukraine's sovereignty and territorial integrity, promotion of its integration into the EU and NATO, as well as justification of the need for long-term military, political, and economic assistance. It is revealed that the president's public speeches perform not only a representative but also a formative function, influencing both the international image of the Czech Republic and the domestic political discourse.

The evolution of rhetoric is demonstrated – from mobilizational support for Ukraine to the formation of a comprehensive strategic narrative encompassing issues of a just and lasting peace, post-war reconstruction, long-term strategic partnership, and a new architecture of European security. The role of the president in legitimizing military assistance to Ukraine and consolidating public support is identified. It is concluded that President Petr Pavel's discourse is systemic, consistent, and strategically oriented, and serves as an important factor in consolidating both domestic and international support for Ukraine, as well as strengthening the Czech Republic's role as an active actor in European security policy.

Key words: presidential discourse, foreign policy, Czech Republic, Ukraine, Petr Pavel, Russian-Ukrainian war, military assistance, Euro-Atlantic integration.

Дата першого надходження статті до видання: 09.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026